
Zvěrolékař z Yorkshiru

Julian Norton

Antrax a apendicitida ve Skotsku

Den po promoci jsem zase seděl ve svém červenooranžovém Mini Metru a pospíchal po A1 (autíčko by tuhle cestu už zvládlo snad i samo), tentokrát přes Pennines, abych se stal svědkem na svatbě, která následovala po zmíněné pánské jízdě a zároveň rozlučce se svobodou v Peak District. Pete, jeden z mých nejoblíbenějších spolužáků z univerzity, si bral Rachel, dívku, s níž se seznámil hned první semestr v Pembroke, tedy před šesti lety. Byl to báječný den a první z mnoha svateb, které postupně následovaly, a jichž jsem se o víkendech účastnil, pokud jsem jako novopečený zvěrolékař zrovna neměl službu. Na odpočinek nezbýval čas. Měl jsem necelých čtyřiaadvacet hodin, abych se dostal do nejvzdálenější a nejsevernější části Spojeného království, kde jsem v Thursu v Caithness získal své první místo jako zastupující veterinární lékař. Strávím zde osm týdnů, než se přesunu do Skeldale v Thirsku.

V době studia jsem ve Skotsku působil několikrát. Tehdy jsem tam strávil tři čtyři týdny a zamiloval si lidi, prostředí i způsob života. Poprvé jsem tehle kout světa navštívil se svou přítelkyní Anne. V létě jsme tam pobýli šest týdnů. Anne tehdy čekal poslední rok na škole a mě předposlední. Postavili jsme si stan na kopci asi kilometr a půl od ordinace, takže to byla napůl práce, napůl dovolená. Tamější personál považoval za podivnou shodu náhod, že dva studenti z jedné veterinární školy zavítají ve stejný čas někam, kde lišky dávají dobrou noc. Tak daleko by se trmácel málokdo a oni zpočátku nevěděli, že spolu chodíme. Ale rychle na to přišli, když nás jednoho

večera přistihli v restauraci (tehdy jediné v Thursu, zato nabízející celosvětovou kuchyni – v pondělí italskou, v úterý indickou, ve středu a čtvrtek čínskou a po zbylé dny všechno ostatní), jak se objímáme v telefonním boxu. Ráno nás čekalo povytažené obočí nad hrnkem s kávou, ale bylo jasno. Dále jsme vzbudili úžas tím, že jsme se utábořili v Caithness, kde většinou vanou horizontální větry, zpravidla doprovázené horizontálním deštěm. Avšak nám se dostalo požehnání nejkrásnějšího léta za mnoho let. Protože nás nebičovaly přeháňky, zůstával náš stan na útesu suchý a vichřice ho nesmetla do moře.

Byla to vynikající škola. Nikdy jsem nepoznal veterináře, kteří by pracovali v tvrdších podmínkách. Pomáhat s telením pěti kravám za večer nebylo nic výjimečného. Zejména jsem obdivoval nevrleho kolegu jménem Frank. Nerad bral studenty s sebou na výjezdy, možná kvůli nebezpečí, že se v jeho autě otráví kouřem z cigaret Benson & Hedges, ale my dva jsme spolu dobře vycházeli. Jednoho večera cestou za krávou s výhřezem dělohy jsem se ho zeptal, jak dlouho trvá vzrušení způsobené tím, že má člověk pohotovost. Důkladně potáhl z cigarety, přimhouřil oči (což dělal pokaždé, než něco řekl, možná proto, aby mu do nich nevníkl kouř) a prohlásil: „Nóóó... mně to trvalo dvacet...“ A pak se odmlčel. Čekal jsem, že další slovo bude „týdnů“ nebo „měsíců“, ale když vyfoukl kouř, následovalo slovo „let“. Tehdy mě napadlo, že se mu povolání stalo spíš životním stylem než pouhou prací.

Frank byl inspirativní učitel a já ho nesmírně obdivoval. Jako studentovi mi poskytl první příležitost provést krávu císařský řez. Pamatuji si každý pohyb skalpelu a každý steh, který jsem při své premiéře vykonal. Kráva byla stará, černá a velmi hubená. Tele jí dávalo zabrat. V jednom bodě porodu bylo jasné, že nemá sílu svého potomka vytlačit přirozenou cestou. Prognóza byla špatná, a pokud měli ti dva mít šanci na záchranu, bylo nutné přistoupit k sekci. Problém spočíval v tom, že se zdálo nerozumné účtovat farmáři peníze za operaci, jejíž výsledek byl od začátku nejistý.

Frank zhluboka potáhl z retka a zvážil možnosti. Pak vyrukoval s návrhem, z něhož se mi zježily vlasy. „Něco vám povím,“ oznámil farmáři. „Necháme to udělat tady studenta a vás to nebude stát nic.“

Nato mi uděloval instrukce od rezavé branky, kde vytrvale kouřil. Já bez potíží dokončil operaci a když jsem z farmy odcházel, povyroستl jsem o tři metry. Frank mi poskytl tuhle skvělou první příležitost a já jsem mu byl

a dosud jsem za to neskonale vděčný. Ale pořád si nejsem jistý, jestli mi vážně chtěl dát šanci, anebo se mu jen nechtělo odkládat zapálenou cigaretu.

Jindy jsem pomáhal Willymu. Willy byl tichý a klidný muž, který mluvil mírně a pomalu, rád se toulal po kopcích a chutnala mu skotská whisky. I on tvrdě dřel a dny si zpestřoval procházkou po pláži, kde venčil svého španěla Gypa. Pláže kolem Thursa jsou nádherné a za čtvrt hodiny si tu vyčistíte hlavu jako nikde jinde. Právě sem jsem se o šest měsíců později vrátil coby kvalifikovaný veterinář, abych porozmýšlel, jestli moje embryonální kariéra nespěje ke svému předčasnému konci.

Druhým týdnem jsem v Thursu pracoval jako zastupující zvěrolékař a do práce jsem se pustil s nadšením. Kam jsem se podíval, tam se pásl hovězí dobytek nebo ovce. Kde jinde nastartovat veterinární kariéru? Tady budu mít dostatek příležitostí načerpat nové zkušenosti. Dále jsem usoudil, že až odtud po krátkém působení odjedu, nechám svoje začátečnické chyby tisíc kilometrů za sebou. Ráno jsem zapsal svoje iniciály ke dvěma případům uvedeným v záznamové knize (takhle to tehdy chodilo a chodí stejně i dnes). První pacientkou byla kráva se zánětem vemene. Druhý případ se týkal náhle uhynulé jalovice. Na veterině nás učili, že v případě náhlé smrti je třeba odebrat vzorek krve z ucha a dávat si pozor, aby se nerozlil a nevystavil vlivu vzduchu. Potom se musí prozkoumat pod mikroskopem, a teprve pak může být provedena pitva. Bylo zapotřebí zkontrolovat, jestli v těle není přítomen původce sněti slezinné, antraxu. Kdyby se za těchto okolností provedla pitva, spory bakterií by se dostaly do vzduchu a kontaminovaly okolní prostředí. Hrozil by vznik nebezpečného ohniska choroby. Ačkoliv výskyt této nemoci nebyl v poslední době nikde hlášen, místo úhynu se nacházelo poblíž Gruinyard Islandu, kde se tajně testovaly bakterie antraxu v době, kdy se o něm za druhé světové války uvažovalo jako o biologické zbrani. Zkrátka jsem tuhle možnost nemohl podcenit a musel jsem to zkontrolovat.

Zabalil jsem si mikroskop a chystal se vyjít ze dveří, když vtom na mě zavolal kolega, rovněž velmi zkušený zvěrolékař a navíc odborník na dermatologii. Potřeboval mikroskop ke stanovení správné diagnózy u velmi komplikované kožní choroby. Ujistil mě, že test na antrax nebude třeba, ale pokud jej budu po prohlídce uhynulého zvířete pokládat za nezbytný, mohu odebrat vzorek krve a později ho prohlédnout v ordinaci. Podřídil jsem se mu, přece jenom měl víc zkušeností, a on mě nabádal, abych si nelámal hlavu

těmi nejméně pravděpodobnými možnostmi. Nastoupil jsem do služebního auta a vyrazil.

Přijel jsem na farmu a uviděl mrtvé zvíře bezvládně ležet vedle hnojiště. V nozdrách mělo malé množství krvavé pěny. Od chovatele jsem se dozvěděl, že večer bylo v naprostém pořádku. Dychtivý stanovit příčinu smrti, pustil jsem se do posmrtného ohledání. Důkladně jsem zkoumal jednotlivé tělesné systémy a odebíral vzorky na rozbor, které jsem ukládal do velké plastové tašky. Páni, to je obrovská slezina, napadlo mě tenkrát, když jsem zkoumal břicho plné krve. Před odjezdem jsem prohlédl ostatní zvířata ze stáda. Většina z nich měla vysokou teplotu, ale jen málo dalších příznaků choroby. Byl jsem si jistý, že mi důkladné posmrtné ohledání zodpoví všechny otázky. Vracel jsem se do ordinace a hlavou mi běžely všechny možné diagnózy. Začal jsem si lámat hlavu, jestli bych přece jenom neměl provést test na antrax.

Projížděl jsem kolem pláže, kde jsem s Willym začátkem roku venčil jeho psa, a zastavil na nedalekém parkovišti, abych si utřídil myšlenky a poradil se s učebnicí. Podíval jsem se na příznaky sněti slezinné: žádná posmrtná ztuhlost, krev v tlamě, hojné vnitřní krvácení, zvětšená slezina, velmi vysoká teplota u ostatních zvířat a náhlý úhyn. Začalo se mi dělat mdlo z pohledu na tašku se vzorky, hovíci si na sedadle spolujezdce. Jak jsem listoval učebnicí, začal mě svědit obličej. Podíval jsem se do zpětného zrcátka a uviděl na čele a tvářích tmavě červené pupence. Na konci výčtu příznaků antraxu, které jsem tak pečlivě studoval, stálo: „léze na pokožce lidí vystavených nákaze vedou k rychlé a náhlé smrti“. Nyní jsem si byl zcela jist, že zasvě bere nejenom moje kariéra, ale i můj život. Vydal jsem se proto na procházku po té kouzelné pláži s vědomím, že je to nejspíš naposled.

O pětáctyřicet minut později jsem byl v místní veterinární laboratoři, kde mě radostně ubezpečili, že jalovice uhynula na akutní zápal plic a ve vzorcích se nevyskytuje ani stopa antraxu. Ale co moje léze na kůži? Určitě jsou dostatečným důkazem, že jsem přišel do styku se smrtící nákazou. Kdepak. Hodinu jsem se skláněl nad mrtvým zvířetem ležícím vedle hromady hnoje, kde se rojili neslavně proslulí skotští komáři. Jak těm se hodovalo na mé šťavnaté anglické pleti!

A tak jsem přežil, abych se mohl popasovat s dalším dnem, tentokrát o něco moudřejší.

Zbytek mého pobytu v Thursu už na události tak bohatý nebyl, zato mi poskytl slušné základy mé profese a zdravý respekt ke zvířatům, se kterými se budu potýkat. Při jedné příležitosti jsem se vydal za churavou krávou, jejíž stav mi farmář popsal jako „nemá barvu“. Takové případy bývají zároveň snadné i obtížné. Snadné proto, že chovatel netuší, co je s jeho zvířetem špatně, proto mám lepší než průměrnou šanci udělat na něho náležitý dojem svou diagnózou, a současně obtížné, protože nemám ponětí, o co jde. Krávy v téhle části světa nejsou vždy přístupné důkladné kontrole. Mě naštěstí pohánělo nadšení a naivita. A tak zatímco dva farmáři naháněli krávu, která se poslední půlrok nerušeně popásala, já si byl jist, že tenhle problém hravě vyřeším. O půl hodiny později krávu odchytili do lasa. Po základní prohlídce, během níž se mi nepodařilo osvětlit příčinu potíží, jsem podrobně vysvětloval dvěma ošlehaným Skotům, že mám v úmyslu zapíchnout do břicha zvířete jehlu a odebrat vzorek tekutiny. Muži se s kyselým úsměvem podívali jeden na druhého, protože přesně věděli, co bude následovat. Já naštěstí ne. To, co se přihodilo, si můžu jenom představovat, protože až už to bylo cokoli, odhodilo mě to o tři metry dozadu. Ležel jsem ve slámě a před očima mi poletovaly hvězdičky. Z nosu mi tekla krev a třeštila mi hlava. Břišní tekutinu se mi tedy odebrat nepodařilo a vzhledem k okolnostem jsem od dalších pokusů ustoupil. Tenkrát jsem v nemocnici neskončil, ale o týden později jsem takovou kliku neměl.

Odpoledne se končilo kolem páté. Poté všichni odjeli domů něco sníst a v půl sedmé se vrátili na večerní ordinaci. Často jsme se vzájemně navštěvovali, abychom probrali celodenní události. Já jsem obvykle svačil s Willym, starým mládencem, ale jednoho dne přestávka nepřinesla kýžený oddech. Chudákovi Willymu bylo celý den špatně a večer ho ukrutně bolelo břicho. Při zpětném pohledu mě to nepřekvapuje, protože Willyho strava sestávala skoro výhradně z brambor a masových nákypů. Během svého pobytu v Thursu jsem pobýval v jeho domě a nikdy jsem neviděl, že by dal do úst kousek salátu nebo jiné zeleniny. Jak den pokračoval, připadal mi stále bledší a slabší, až jsme usoudili, že by měl odjet do nemocnice, aby ho prohlédl lékař. Muselo to s ním být opravdu vážné, protože zvěrolékaři si menší neduhy léčí sami.

Naložil jsem ho do služebního auta a odvezl na pohotovost. Po krátké prohlídce byl přijat na oddělení. Mě považovali za blízkého příbuzného, proto mě nahnali k jeho lůžku. Sestra mu zavedla infuzi. My zvěrolékaři tohle

děláme pořád a někdy je zatraceně těžké přesvědčit pacienty, aby nežvýkali hadičku, ale Willy nebyl ve stavu, aby mohl proti kapačce něco namítat. Vypadal hodně zuboženě.

Asi po půl hodině se objevil maličký doktor a pečlivě Willymu vysvětlil, že musí provést „vnitřní vyšetření“. Zatímco si natahoval gumové rukavice, Willyho výraz se změnil. Bledost a slabost vystřídala panika a strach, a já se obával, že si vyrve z ruky katétr a uteče. Rektální vyšetření Willy provedl svým pacientům už tisíckrát, psům i skotu, ale najednou mu nepřipadalo vhodné, protože tím vyšetřovaným se měl stát on! Neubráníl jsem se smíchu. Chechtal jsem se tak, až mi vytryskly slzy, a musel jsem vyběhnout na chodbu. Seděl jsem tam s hlavou v dlaních se slzami v očích a otrásal jsem se potlačovaným veselím. Šla kolem soucitná sestra. Viděla mě přijet s Willym a povzbudivě mě poplácala po zádech. „Nebojte se,“ chlácholila mě, „váš partner se uzdraví.“

Brzy nato jsem tuhle odlehlou, ale krásnou zemi opustil, vyzbrojen historiemi, zkušenostmi a sebedůvěrou, abych nastoupil ve stejně krásném North York Moors v Thirsku.

Přeložila Jana Vlčková